

Προβλήματα συμπεριφοράς και διαχείρισή τους

*Δρ. Παπαδημητρίου Άρτεμις
Σχολική Σύμβουλος Π.Α.*

2013

Τι εννοούμε προβλήματα συμπεριφοράς

Τη χρόνια ύπαρξη ακραίων συμπεριφορών που δεν είναι ανεκτές και ανάλογες των κοινωνικών και πολιτιστικών προσδοκιών του περιβάλλοντος που εμφανίζονται (Κανδαράκης, 2004)

Οι διαταραχές συμπεριφοράς στην παιδική ηλικία αντιπροσωπεύουν, σύμφωνα με την διεθνή έρευνα, τις πιο επίμονες και κοινές μορφές δυσλειτουργίας, στο επίπεδο των διαπροσωπικών και κοινωνικών σχέσεων (Carr, 1999).

Ο όρος συναισθηματικές και συμπεριφορικές δυσκολίες χρησιμοποιείται για παιδιά που έχουν δυσκολία στο να ελέγχουν τη συμπεριφορά και τα συναισθήματα τους.

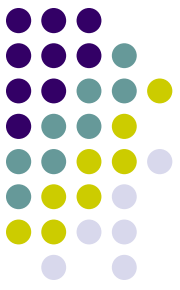
Παράλληλα επηρεάζεται η ικανότητα για μάθηση και η ικανότητα συνεργασίας με άλλους μέσα σε ένα κοινωνικό περιβάλλον.

Προβληματικές Συμπεριφορές

- **Επιθετικότητα** : λεκτική ή και σωματική
- **Εναντιωματική συμπεριφορά** : το παιδί δεν δέχεται κώδικες.
- **Προβολή** : το παιδί γίνεται κλόουν, πειραχτήρι.
- **Απόσυρση** : το παιδί αποσύρεται και απομονώνεται.
- **Κατάθλιψη**
- **Ανησυχία / Άγχος**
- **Ψυχοσωματικά προβλήματα** : νυχτερινή ενούρηση, εμετοί
- **Παραβατική συμπεριφορά**
- **Προβλήματα προσοχής και συγκέντρωσης**
- **Δυσκολίες στην κοινωνικοποίηση** : το παιδί «παρασύρεται», ή καταλήγει υπερβολικά ενδοτικό.
- **Ιδεοληπτικά προβλήματα** : έμμονες ιδέες

Ψυχοσυναισθηματικά Προβλήματα

⊕ Συναισθηματικές διαταραχές.

Το παιδί παρουσιάζει φοβίες, ντροπή, δειλία, άγχη κ.τ.λ.

⊕ Συνηθειακές διαταραχές

Το παιδί παλινδρομεί στη νηπιακή ενούρηση, τρώει τα νύχια του, παρουσιάζει ανορεξία ή βουλιμία, έχει δυσκολίες στον ύπνο – υπνηλία ή αϋπνία.

⊕ Συμπεριφορικές διαταραχές

Το παιδί εκδηλώνει κρίσεις θυμού, επιθετικότητα, κλεπτομανία κ.τ.λ.

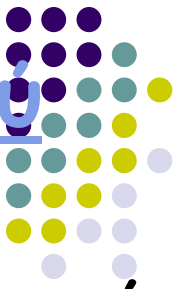

Χαρακτηριστικά του επιθετικού παιδιού

Χαρακτηριστικά του παιδιού που παρουσιάζει απόσυρση

*Χαρακτηριστικά παιδιού με Εναντιωτική Προκλητική
Διαταραχή*

Χαρακτηριστικά του επιθετικού παιδιού

- ❑ κάνει φασαρία, είναι απαιτητικό και θέλει άμεση προσοχή
- ❑ έχει φτωχή ικανότητα συγκέντρωσης
- ❑ επιδεικνύει λεκτική και σωματική επιθετικότητα
- ❑ φωνάζει στην τάξη και διακόπτει την εκπαιδευτική διαδικασία
- ❑ περιφέρεται γύρω- γύρω και είναι ανυπάκουο
- ❑ χρησιμοποιεί μη αποδεκτή γλώσσα
- ❑ αγνοεί κανόνες
- ❑ έχει μειωμένη απόδοση κι επιτυχία στα μαθήματα
- ❑ σημειώνει πολλές, αδικαιολόγητες απουσίες

Αιτίες της επιθετικής συμπεριφοράς

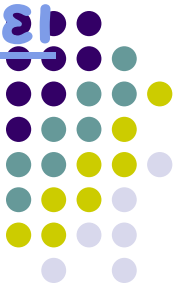
Οι επικρατέστερες θεωρίες που έχουν διατυπωθεί μέχρι σήμερα είναι οι ακόλουθες:

Η παιδική επιθετικότητα ως εγγενής βιολογική ορμή (Freud, Lorens): σύμφωνα με αυτή τη θεωρία η επιθετική συμπεριφορά είναι ο τρόπος που το παιδί αντιμετωπίζει τον κίνδυνο και κατ' επέκταση ενεργεί με στόχο την επιβίωση του.

Η παιδική επιθετικότητα ως προϊόν μάθησης (Bandura, Walters): σύμφωνα με αυτή τη θεωρία το παιδί παρατηρεί την επιθετική συμπεριφορά των γύρω του (γονείς, εκπαιδευτικοί, φίλοι) και στη συνέχεια μιμείται τη συγκεκριμένη συμπεριφορά (μίμηση προτύπου). Σημαντικός επιπρόσθετος παράγοντας σε αυτή τη θεωρία είναι η τηλεόραση.

Η παιδική επιθετικότητα ως προϊόν αλληλεπίδρασης των παραγόντων του περιβάλλοντος και των προσωπικών χαρακτηριστικών του παιδιού-εφήβου (Χρηστάκης, 2004) : Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία κάποια παιδιά είναι πιθανό λόγω χαρακτήρα να έχουν τάση επιθετικής συμπεριφοράς. Οι παράγοντες που επιδρούν γύρω τους (οικογένεια, φίλοι, συμμαθητές) μπορούν με τη δική τους συμπεριφορά αντίστοιχα να προτρέπουν ή να αποδοκιμάζουν την επιθετικότητα.

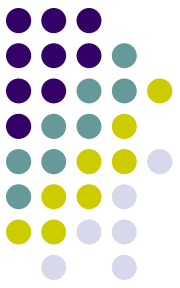
Χαρακτηριστικά του παιδιού που παρουσιάζει απόσυρση

- ➔ είναι ανέκφραστο, αλλά βαθιά δυστυχισμένο
- ➔ έχει πολύ μεγάλη ευθιξία σε οποιουδήποτε είδους κριτική-δεν μπορεί να αποδεχτεί τα προσωπικά πειράγματα
- ➔ έχει χαμηλή αυτοεκτίμηση
- ➔ έχει ανησυχία στη συμμόρφωση σε κανόνες
- ➔ δεν έχει ενδιαφέρον για το σχολείο και δεν αποδίδει, ίσως όμως να παρουσιάζει υπερβολική ενασχόληση ή να απορροφάται εξ' ολοκλήρου σε μία συγκεκριμένη δραστηριότητα
- ➔ μπορεί να είναι το θύμα ή περίγελος των συμμαθητών του, με αποτέλεσμα να επιδιώκει να απουσιάζει από το σχολείο
- ➔ αποφεύγει τους άλλους και τα υπόλοιπα παιδιά το έχουν στο περιθώριο και το αγνοούν
- ➔ δεν μπορεί να δομήσει στενές σχέσεις και είναι ανήσυχος στις κοινωνικές καταστάσεις

Χαρακτηριστικά παιδιού με Εναντιωτική Προκλητική Διαταραχή - Oppositional Defiant Disorder

- συχνά ξεσπάσματα θυμού (κλάμα, γκρίνια, βρισιές, φωνές, κλωτσιές,
- μπουνιές, χτύπημα του κεφαλιού, γρατζούνισμα, δάγκωμα και κράτημα αναπνοής)
- συχνοί καβγάδες με ενηλίκους
- ανυπακοή/ άρνηση σε κανόνες/ συμβουλές/ υποδείξεις
- συχνά ενοχλεί τους άλλους
- συχνά κατηγορεί άλλους για δικά του σφάλματα/ κακή διαγωγή
- συχνά είναι ευερέθιστο
- συχνά είναι θυμωμένο και μνησικάκο
- συχνά είναι εκδικητικό.

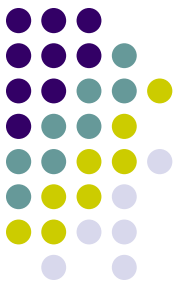
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Προβλήματα σχετικά με το μάθημα

- Έλλειψη προσοχής
- Δεν ολοκληρώνει τις εργασίες του
- Δεν ακολουθεί τις οδηγίες του εκπαιδευτικού

Προβλήματα συμπεριφοράς μέσα στην τάξη

- δεν ζητάει το λόγο, αλλά «πετάγεται»
- αρχίζει συζητήσεις με τους διπλανούς του για εκτός μαθήματος θέματα
- ενοχλεί τους διπλανούς με θορύβους, πειράγματα, μορφασμούς κ.λπ.
- διακόπτει άλλους όταν ομιλούν
- δεν συνεργάζεται στα πλαίσια των ομάδων
- πετάει μικροαντικείμενα στους άλλους
- έρχεται καθυστερημένα στο σχολείο
- χρησιμοποιεί εριστική, υβριστική ή απειλητική γλώσσα κατά την επικοινωνία του με εκπαιδευτικό και συμμαθητές

Προβλήματα διαπροσωπικά ή διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ συμμαθητών μέσα και έξω από τη σχολική αίθουσα

- εμπλέκεται σε λεκτικούς διαξιφισμούς
- εμπλέκεται σε σωματικές, βίαιες επιθέσεις
- ψεύδεται κατά συρροή
- κλέβει αντικείμενα άλλων

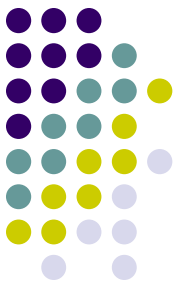
Τι προσπαθεί να πετύχει κάποιες φορές το παιδί με την προβληματική και επιθετική συμπεριφορά;

Η Webster & Stratton (1999) θεωρεί, ότι η προβληματική συμπεριφορά και η επιθετικότητα μπορεί να χρησιμοποιείται, μεταξύ άλλων, από το παιδί για να επιτύχει τα ακόλουθα:

- για να τραβήξει την προσοχή του άλλου (γονέα, δασκάλου, συμμαθητή),
- ως διέξοδος/αντίδραση σε κάποιο είδος ματαίωσης που έχει υποστεί,
- ως αντίδραση σε συγκεκριμένες καταστάσεις, γεγονότα ή ακόμη ενάντια σε πρόσωπα με τα οποία είχε αρνητικά ή τραυματικά βιώματα (π.χ. δάσκαλο, συμμαθητές),
- για να εκτονώσει αρνητικά συναισθήματα (εντάσεις, άγχος, λύπη, θλίψη),
- για να αποφύγει κάποιες επίπονες, επώδυνες, πληκτικές δοκιμασίες,
- για να ελέγξει τις προθέσεις /τα όρια των άλλων («τεστ») (π.χ. δασκάλων),
- για να υπονομεύσει την εξουσία των ενηλίκων (δασκάλων /καθηγητών).

Βασικές αρχές σε σχέση με την αντιμετώπιση προβλημάτων στο πλαίσιο της τάξης

- δάσκαλος συμβάλλει αποφασιστικά με την στάση του στη διαμόρφωση ενός «θεραπευτικού κλίματος» στο πλαίσιο της τάξης.
- **Η εγκαθίδρυση μίας θετικής οικολογίας** μέσα στην τάξη, ένας κλίματος , εστιασμένου στην ένταξη και υποστήριξη όλων των παιδιών, ανεξάρτητα από τα μαθησιακά και συμπεριφορικά τους χαρακτηριστικά
- **η δημιουργία εξατομικευμένων σχέσεων εμπιστοσύνης** με τα παιδιά που παρουσιάζουν «προβλήματα» και η αποφυγή στιγματισμού τους αποτελούν κάποιους από τους πρωταρχικούς στόχους κάθε αποτελεσματικής παρέμβασης στο πλαίσιο της τάξης (Κουρκούτας, 2007)

- **Η οριοθέτηση κανόνων**, η συμμετοχή των παιδιών στην διαμόρφωση των κανόνων, η συνεχής αναφορά στους κανόνες, οι σταθερές επιβραβεύσεις
- **η ευελιξία** στη χρήση συμπεριφορικών μεθόδων,
- **η χρήση χιούμορ**,
- **η προώθηση των δεξιοτήτων και των διαπροσωπικών σχέσεων**,
- **η γνώση του χαρακτήρα και της ψυχολογίας** των παιδιών,
- **η επαρκής πληροφόρηση** των προβλημάτων του παιδιού στην οικογένεια,
- **Η δυνατότητα χρήσης συμβουλευτικής** εποπτείας και η σταθερές επαφές με τους γονείς

Ενδεικτικά Παραδείγματα αντιμετώπισης ειδικών θεμάτων

Το συνεσταλεμένο παιδί

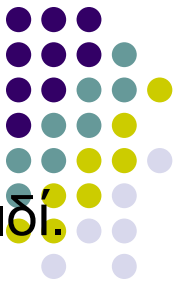
Τι μπορούν να κάνουν οι εκπαιδευτικοί:

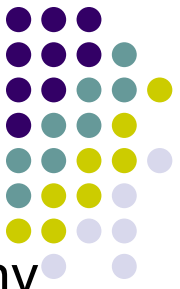
- Να μιλούν στο παιδί αργά και ήρεμα. Να δίνουν στο παιδί χρόνο για να απαντήσει σε μια ερώτηση.
- Να αποδεχτούν το παιδί ως ενιαία οντότητα. Η συστολή είναι μόνο μια πτυχή του χαρακτήρα ενός παιδιού.
- Να αναπτύσσουν αυτοεκτίμηση έτσι ώστε το παιδί να αποκτήσει την ασφάλεια και την αυτοπεποίθηση που χρειάζεται για να αναλαμβάνει κινδύνους και να εντάσσεται σε νέες καταστάσεις.
- Να αφήνουν το παιδί να βοηθά μικρότερα παιδιά (Miller, 2003).

Το αποθαρρυσμένο παιδί

Τι μπορούν να κάνουν οι εκπαιδευτικοί:

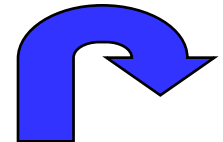
- Να δείχνουν προσωπικό ενδιαφέρον και να ενθαρρύνουν το παιδί. Να αναπτύσσουν την αυτοεκτίμησή του.
- Να ενισχύσουν το παιδί. Να παρέχουν επαρκείς ευκαιρίες για την επιτυχία του παιδιού και να το βοηθούν στην τάξη.
- Να ενθαρρύνουν το παιδί να συμμετέχει σε συζητήσεις και δραστηριότητες στις οποίες δεν υπάρχουν σωστές και λάθος απαντήσεις.
- Να βεβαιώνονται ότι το παιδί έχει κατανοήσει την εργασία και έχει τα κατάλληλα υλικά.
- Να αγνοήσουν το «δεν μπορώ» και να θεωρήσουν δεδομένο ότι το παιδί θα κάνει την εργασία του.
- Να του δώσουν επιλογές για το ποια προβλήματα στην εργασία του χρειάζεται να επεξεργαστεί πρώτα, ποιο μολύβι να χρησιμοποιήσει κ.ά.
- Να ενισχύσουν την προσπάθεια και να επαινέσουν το παιδί για τη δουλειά του και την ανάληψη ρίσκων κ.ά. (Miller, 2003).

Τι μπορούν να κάνουν οι εκπαιδευτικοί:

- Να καθιερώσουν δημοκρατικούς, δίκαιους και σαφείς κανόνες στην τάξη όσον αφορά τη συμπεριφορά των παιδιών και να τους εφαρμόζουν με συνέπεια. Η ψυχολογική και σωματική βία δεν θα γίνονται ανεκτές και θα επιφέρουν άμεσες συνέπειες.
- Να αναπτύξουν μια σχέση εμπιστοσύνης με το μαθητή και να εμπνέουν αφοσίωση.
- Να διαχωρίσουν την πράξη από το άτομο που τη διαπράττει. Να δείξουν στο παιδί ότι το συμπαθούν, αλλά και ότι δεν θα ανεχτούν τη σωματική ή ψυχολογική βία που ασκεί στους άλλους.
- Να επαινούν το παιδί όταν επιδεικνύει αρμόζουσα συμπεριφορά και να αποφεύγουν την άσκοπη προσοχή σε ανάρμοστες ενέργειες.
- Να προσφέρουν ευκαιρίες στο παιδί, ώστε να κερδίσει την προσοχή με κοινωνικά αποδεκτούς τρόπους.
- Να αποτελούν πρότυπο σεβασμού.
- Να προσπαθούν να αναπτύξουν κατανόηση.

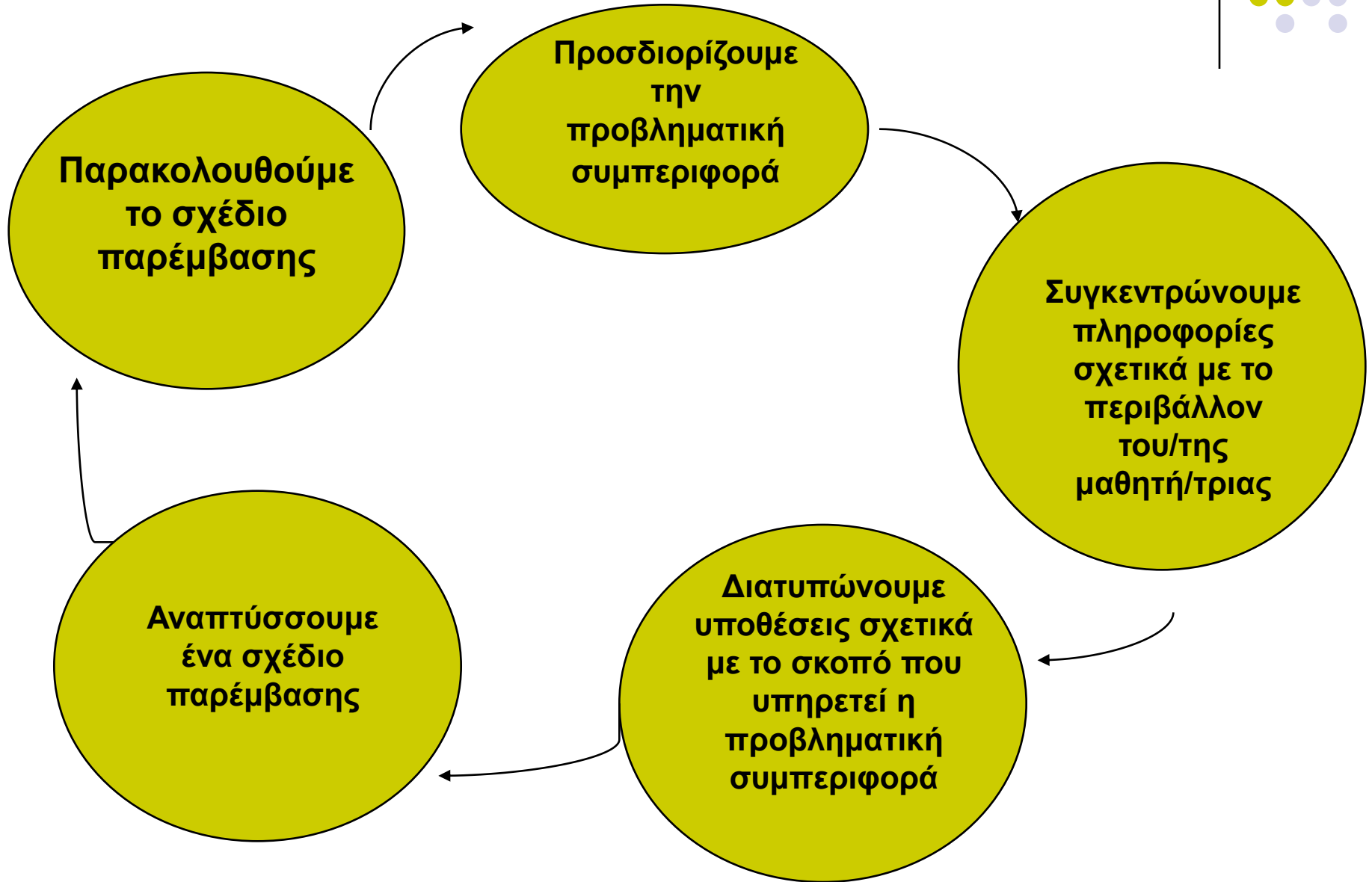
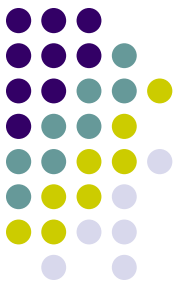

- Να το ρωτούν πως θα ένιωθαν οι άλλοι σε μια δεδομένη κατάσταση.
- Να βοηθούν το μαθητή να αναγνωρίσει και να εκφράσει τα αισθήματά του με τον κατάλληλο τρόπο.
- Να εξερευνούν πιθανά μαθησιακά προβλήματα ή διαταραχή ελλειμματικής προσοχής και να λαμβάνουν μέτρα για να τα αντιμετωπίσουν. Να συναντώνται με τους γονείς για να συζητήσουν τους προβληματισμούς τους σχετικά με την επιθετική συμπεριφορά του παιδιού και να εξηγήσουν τους σχολικούς κανόνες για τις συνέπειες μιας τέτοιας συμπεριφοράς.
- Να επικοινωνούν και να συνεργάζονται με όλους τους εκπαιδευτικούς του σχολικού προγράμματος, να επαγρυπνούν όλοι για σημάδια οικογενειακής κακοποίησης και να αναφέρουν τέτοια περιστατικά όπου και όταν χρειαστεί κ.ά.(Fontana, 1998).

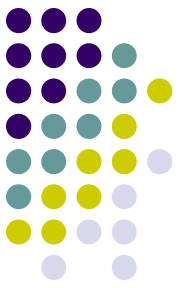
Μια πρώτη εικόνα ...των προβλημάτων σε μια σχολική τάξη

Γενικό πλάνο για τη διαχείριση και τροποποίηση της συμπεριφοράς

Στρατηγικές διαχείρισης και αντιμετώπισης προβλημάτων

- Συμπεριφοριστική προσέγγιση
- Γνωστικο-συμπεριφοριστική προσέγγιση
- Οικοσυστημική προσέγγιση
- Λειτουργική προσέγγιση

Η συμπεριφοριστική προσέγγιση

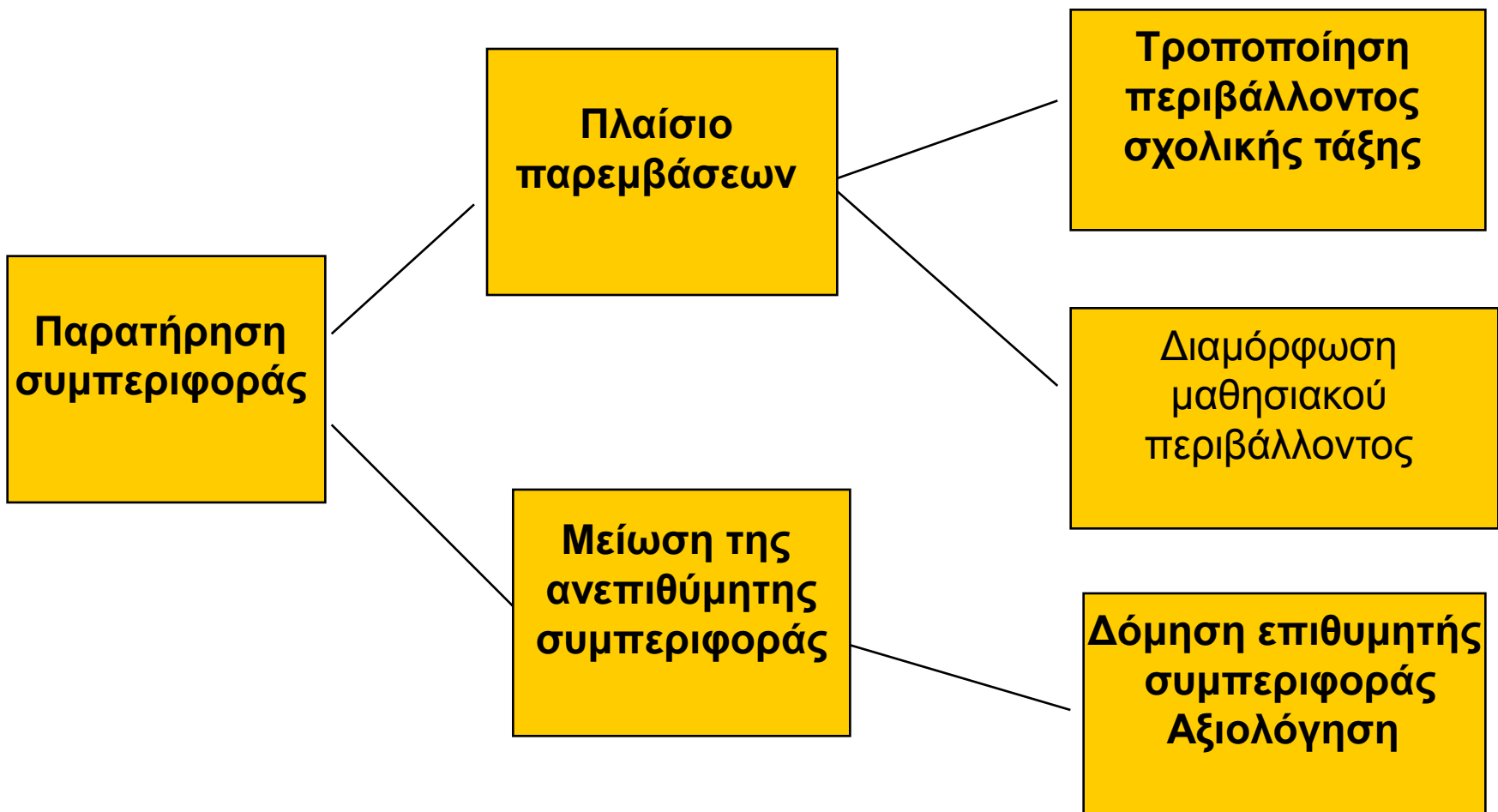
Η παρατηρήσιμη συμπεριφορά μπορεί να περιγραφεί με αντικειμενικούς όρους.

Η συμπεριφορά μαθαίνεται.

Οι παρατηρήσεις μπορούν να αποτυπωθούν

Στάδια παρέμβασης

Δόμηση επιθυμητής συμπεριφοράς

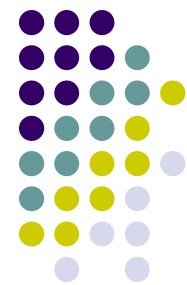

Αμοιβές: έπαινοι,
καλοί βαθμοί,
πόντοι
και διακριτικά,
ειδικές ευθύνες

Η επιστολή του/της
Διευθυντή/ντριας
Η διακοπή
της
θετικής ενίσχυσης

Η αρνητική
ενίσχυση

Μείωση ανεπιθύμητης συμπεριφοράς

**Απόσβεση
(σκόπιμη αγνόηση)**

**Αφαίρεση προνομίων,
μείωση ανταλλάξιμων
αμοιβών,
απομάκρυνση
από την
κατάσταση πρόβλημα**

**Φύλλο
περισυλλογής**

Ενδεικτικό πλαίσιο ανταλλάξιμων αμοιβών

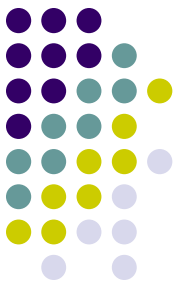
Μοιράζω τα έντυπα

1 Πόντος

**Κάθομαι 10 λεπτά
και διαβάζω το κείμενο
που μου ανέθεσαν
ή συζητώ (προσχολική
ηλικία)**

5 Πόντοι

Κατά την ώρα απομάκρυνσης του μαθητή/τριας

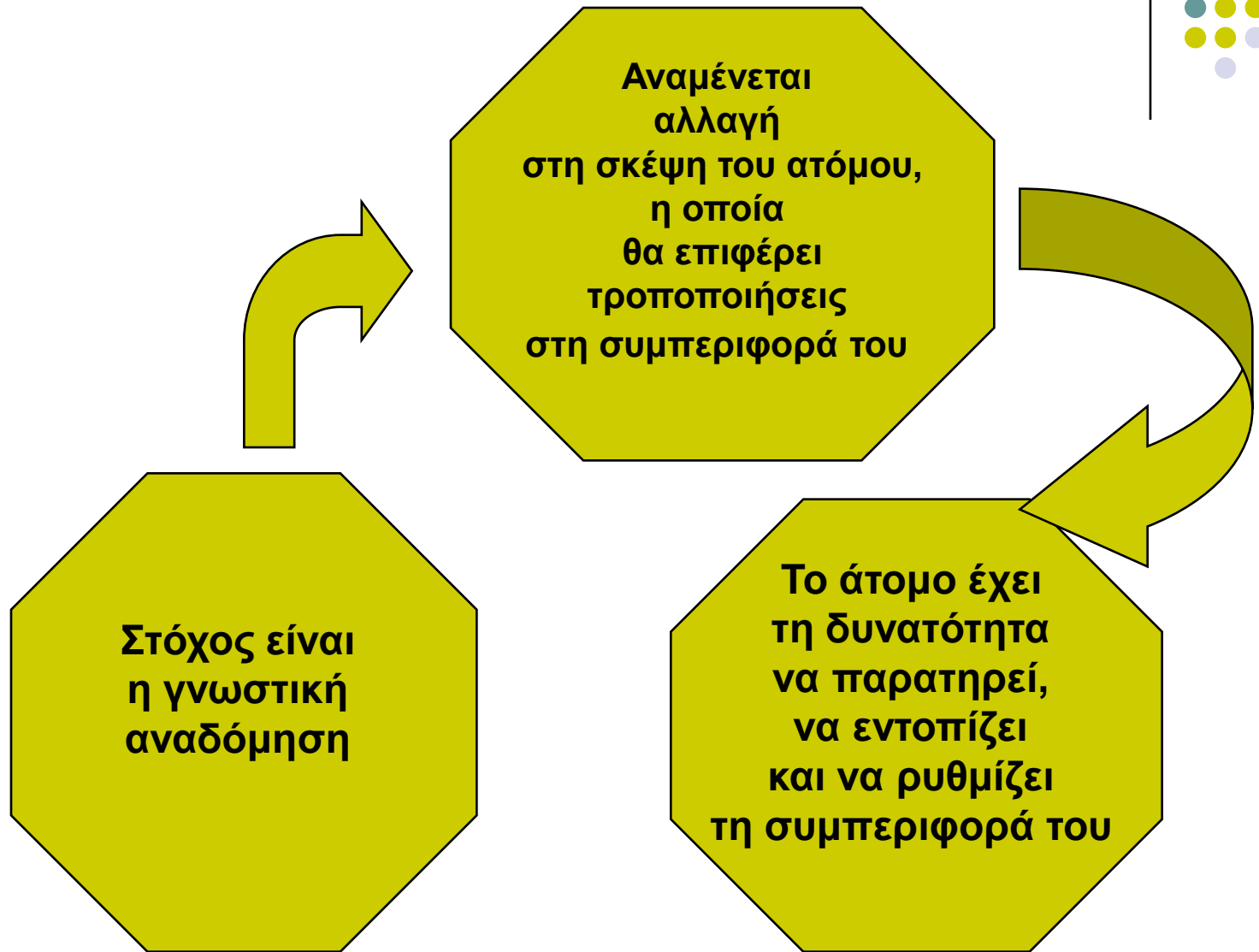

Φύλλο περισυλλογής

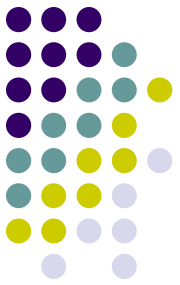
- Τι έκανα
- Γιατί το έκανα;
- Ποιες συνέπειες είχε αυτό που έκανα;
- Τι μπορώ να κάνω για να μην το επαναλάβω;

Γνωστικο- συμπεριφοριστική προσέγγιση

Τεχνικές

A.1. 1ο στάδιο:

Ο εκπαιδευτικός
ως πρότυπο
μίμησης

Γ. /3ο στάδιο:
αυτοκαθοδήγηση

Η
τεχνική της
λεκτικής
αυτοκαθοδήγησης

A2/ (Ποιο
είναι το πρόβλημα;
Τι πρέπει
να κάνω;
Ποιο είναι
το σχέδιό μου;
(Αυτοαξιολόγηση)

B./2ο στάδιο:
ετεροκαθοδήγηση
(ο μαθητής
εκτελεί αυτό
που κάνει
ο εκπαιδευτικός)

Η τεχνική της επίλυσης ψυχο-κοινωνικών προβλημάτων

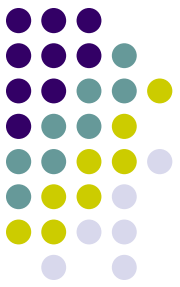

- Διδάσκουμε τεχνικές για την τροποποίηση της συμπεριφοράς

Ο μαθητής θα πρέπει να αποκτήσει δεξιότητες:

- Ορισμού του προβλήματος
- Καθορισμού στόχων
- Παραγωγής εναλλακτικών λύσεων
- Λήψης αποφάσεων
- Εφαρμογής

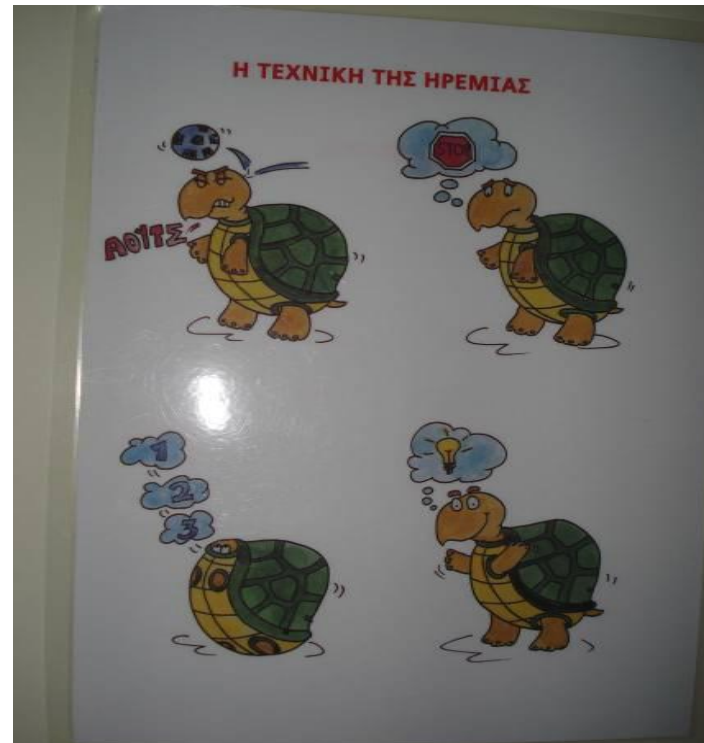

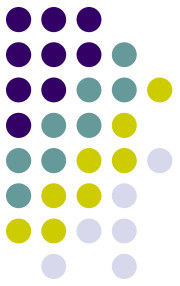

Ενδεικτικό παράδειγμα παιχνιδιού για τη διαχείριση του θυμού

- Συμπλήρωση φύλλου εργασίας (τι με θυμώνει; Ζωγραφιά για παιδιά μικρότερης ηλικίας)

Το θυμόμετρο & ο σηματοδότης του θυμού

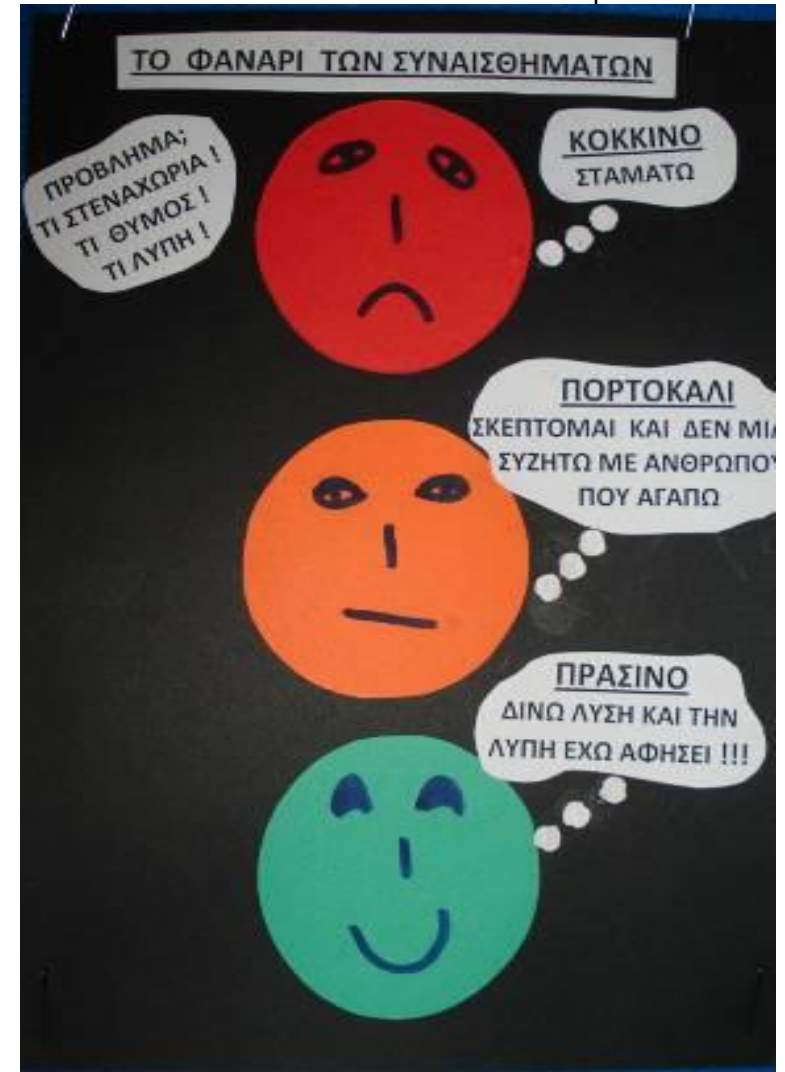

ΠΡΟΒΛΗΜΑ; ΤΙ ΣΤΕΝΑΧΩΡΙΑ ! ΤΙ ΘΥΜΟΣ ! ΤΙ ΛΥΠΗ !

ΚΟΚΚΙΝΟ: ΣΤΑΜΑΤΩ!!!

ΠΟΡΤΟΚΑΛΙ: ΣΚΕΠΤΟΜΑΙ ΚΑΙ ΔΕΝ ΜΙΛΑΩ. ΣΥΖΗΤΩ ΜΕ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΠΟΥ ΑΓΑΠΩ.

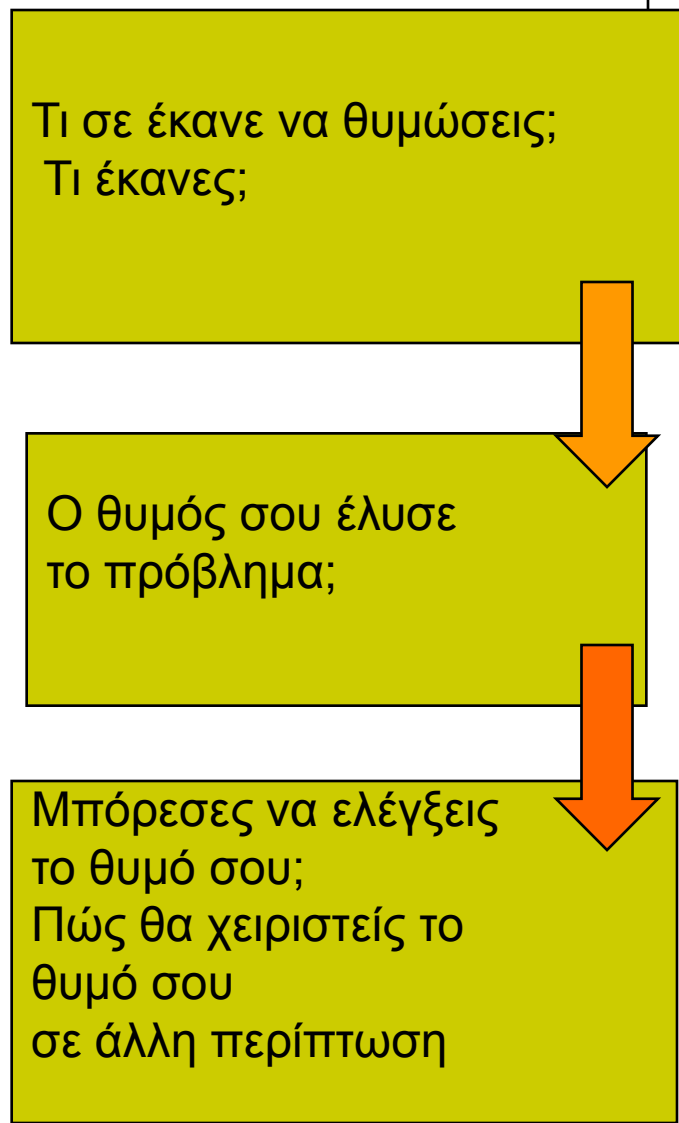
ΠΡΑΣΙΝΟ: ΔΙΝΩ ΛΥΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΛΥΠΗ ΕΧΩ ΑΦΗΣΕΙ !!!

Παιχνίδια για τη διαχείριση του θυμού

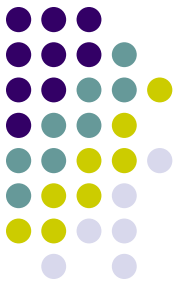
<http://www.anaptyxikaikinisi.gr/info/43-paixnidia.html>

- Το ημερολόγιο του θυμού

Η χελώνα του Robin

Παιχνίδι για τη διαχείριση του θυμού για μαθητές μικρής ηλικίας

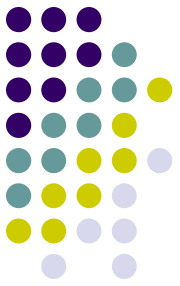

Ο/η εκπαιδευτικός διηγείται την ιστορία της μικρής χελώνας.

Το μικρό χελωνάκι, που πάντα πλεκόνταν σε δύσκολες καταστάσεις, άρχισε να ακολουθεί την υπόδειξη της γιαγιάς χελώνας και το μυστικό τους όπλο. Σε δύσκολες στιγμές, μαζευόταν στο καβούκι.

Ακολουθεί δραματοποίηση και οι μαθητές ασκούνται σε ασκήσεις χαλάρωσης

Οικοσυστημική προσέγγιση

1. Η συμπεριφορά καθορίζεται από τον τρόπο που το άτομο ερμηνεύει μια δεδομένη κατάσταση

2. Υπάρχουν περισσότερες από μια ερμηνείες της κατάστασης

3. Εάν αλλάξει η ερμηνεία θα αλλάξει και η συμπεριφορά

4. Η αλλαγή της συμπεριφοράς θα επηρεάσει και τις αντιλήψεις των άλλων

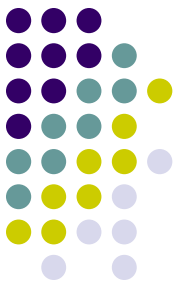
Τεχνικές οικοσυστημικής προσέγγισης

- Η τεχνική της αναπλαισίωσης (πώς να σκεφτείτε το πρόβλημα διαφορετικά)
- Η τεχνική της θετικής υποδήλωσης των κινήτρων (αναζητώντας θετικά κίνητρα στα προβλήματα συμπεριφοράς)
- Η τεχνική της υποδήλωσης των λειτουργιών του οικοσυστήματος (αναζητώντας θετικές λειτουργίες στα προβλήματα συμπεριφοράς)
- Η τεχνική της κερκόπορτας (επηρεάζοντας έμμεσα το πρόβλημα)
- Η τεχνική του εντοπισμού εξαιρέσεων (εστιάζοντας την προσοχή σε ότι δεν αποτελεί πρόβλημα)

Τεχνικές οικοσυστημικής προσέγγισης

Το παράδειγμα του παιδιού που «πετάγεται» στο μάθημα

- **Αναζήτηση θετικών λειτουργιών =** σύστημα εξέτασης
- **Ενθάρρυνση προβληματικής συμπεριφοράς =** καταγραφή απάντησης από το μαθητή πριν να «πεταχτεί»
- *Δυστυχώς, οι παλιές συνήθειες δεν αλλάζουν εύκολα. Αν αρχίσεις πάλι να «πετάγεσαι», αυτό μπορεί να σημαίνει ότι ξαναγύρισα στον παλιό τρόπο εξέτασης.*
- *Ίσως στην αρχή το βρίσκεις δύσκολο να γράφεις αυτό που θέλεις να πεις, γι' αυτό δε θα φαινόταν παράξενο, αν «πεταγόσουν» κάπου κάπου.*

Τεχνικές οικοσυστημικής προσέγγισης

Το παράδειγμα του παιδιού που «πετάγεται» στο μάθημα

- **Αναπλαισίωση** = ενθουσιασμός

Τεμπέληδες;

καπετάν-φασαρίες;

ή δυο καλοί φίλοι;

- **Θετική υποδήλωση κινήτρων** = ενδιαφέρον

- *Πιστεύω ότι ο ενθουσιασμός σου θα εκδηλώνεται πότε πότε με τρόπους απροσδόκητους. Αυτό θα περίμενε κανείς από ένα δραστήριο άτομο σαν και σένα*
- *Είμαι πραγματικά ευχαριστημένος που έχω ένα μαθητή σαν εσένα, με τόσο ενδιαφέρον για το μάθημα. Δε θα αποτελούσε έκπληξη για μένα, αν μερικές φορές απαντούσες χωρίς να ερωτηθείς.*

***Το σύγχρονο πλαίσιο για την αντιμετώπιση των
προβλημάτων συμπεριφοράς στο σχολείο: Η
λειτουργική προσέγγιση***

Η λειτουργική προσέγγιση

Σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή (ΟΕΠΕΚ, 2008) οι κύριοι στόχοι της εκπαιδευτικής διαδικασίας είναι:

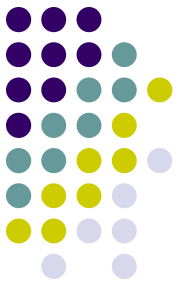
1. Η επιλογή επιθυμητών συμπεριφορών και η υιοθέτηση και ενίσχυσή τους, έναντι αυτών που επιδιώκουμε να περιορίσουμε και να εξαλείψουμε.
2. Η αναζήτηση των ατομικών κοινωνικών και ακαδημαϊκών ικανοτήτων των παιδιών, πάνω στις οποίες θα επενδύσουμε.
3. Οι αλλαγές στο σχολικό σύστημα (εκπαιδευτικό πρόγραμμα, διδακτική ύλη, οργάνωση ζωής στη σχολική κοινότητα) έτσι ώστε να αξιοποιηθούν οι ικανότητες αυτές.
4. Η χρήση ατομικών ενισχυτών, ώστε οι επιθυμητές συμπεριφορές να διατηρηθούν, αλλά και να ενισχυθούν.

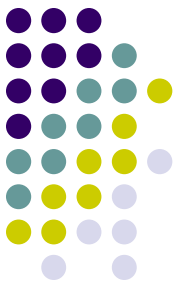
- Η συγκεκριμένη προσέγγιση δίνει έμφαση στους τομείς
- της καθαρότητας και σαφήνειας των σχολικών κανόνων,
  - της ενίσχυσης και παροχής βοήθειας στους μαθητές από τους εκπαιδευτικούς
  - και τις άλλες ειδικότητες που εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία,
  - αλλά και στη διαφορετικότητα των μαθητών (Goldiamond, 1974).
  - Τη «**λειτουργική αξιολόγηση**» των μαθητών. Σύμφωνα με τους Neef και Iwata (1994) ως «**λειτουργική αξιολόγηση**» περιγράφεται η προσπάθεια προσδιορισμού των περιβαλλοντικών στοιχείων που καθορίζουν τις πιθανές αντιδράσεις ενός μαθητή.

Διαχείριση τάξης

Παραδείγματα

Παραδείγματα Διαχείριση Τάξης Classroom Management

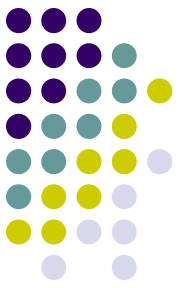

Δημιουργία και διατήρηση μαθησιακού περιβάλλοντος

«Απώτερος σκοπός της διαχείρισης τάξης δεν είναι η συμμόρφωση στους κανόνες ή ο έλεγχος, αλλά η δυνατότητα παροχής ίσων ευκαιριών σε όλους τους μαθητές»

«Απώτερος στόχος είναι η δημιουργία **συμμετοχικού, υποστηρικτικού και στοργικού μαθησιακού περιβάλλοντος**»

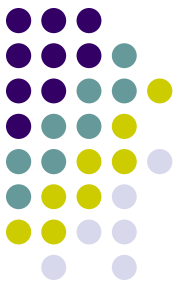
Σενάριο 1 - Διαχείριση τάξης

«Ο Γιώργος είναι ένας μαθητής χωρίς μαθησιακά προβλήματα και χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα συμπεριφοράς. Την ώρα του μαθήματος ο Γιώργος συστηματικά δυσκολεύεται να συγκεντρωθεί, δεν εργάζεται ικανοποιητικά, δεν ακολουθεί την πορεία της διδασκαλίας και διακόπτει το μάθημα. Η συμπεριφορά του Γιώργου αποσπά την προσοχή και άλλων μαθητών και δημιουργεί αταξία στην τάξη.»

Σε ποιους παράγοντες πιστεύετε ότι οφείλεται η συμπεριφορά του Γιώργου ;

Έλλειψη εστίασης από το μαθητή στη μαθησιακή διαδικασία (off focus Behavior)

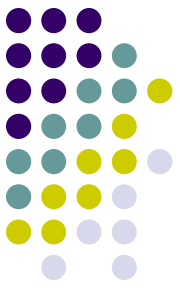

- Το θέμα που διδάσκουμε δε συνδέεται με τη ζωή του παιδιού – άρα είναι ξένο προς το παιδί
  - Το θέμα αλλά και ο τρόπος διδασκαλίας δεν είναι ενδιαφέρον για το παιδί
  - Το θέμα και ο τρόπος διδασκαλίας προκαλούν άγχος στο μαθητή
- Ο χρόνος συγκέντρωσης των μαθητών σε ένα θέμα είναι μικρός και αυτό γιατί ο εγκέφαλος τους επεξεργάζεται συνεχώς τα ερεθίσματα του περιβάλλοντός τους και σε αυτά αντιδρούν

(Donna Walker Tileston, 2004)

Πώς μπορούμε να αποφύγουμε ή να αναστείλουμε μια τέτοια συμπεριφορά όταν παρουσιαστεί στη δική μας τάξη;

Σενάριο 2

- Ο Αντρέας είναι ένας αρκετά καλός μαθητής όμως δυσκολεύεται να ακολουθήσει τους κανόνες της τάξης. Κάποια χαρακτηριστικά της συμπεριφοράς του είναι ότι :
  - Διακόπτει τους άλλους όταν μιλούν
  - Σηκώνεται και περπατά μέσα στην τάξη άσκοπα
  - Συμπεριφέρεται με αγένεια

Τι μπορούμε να κάνουμε για να πείσουμε και να βοηθήσουμε τον Αντρέα να αλλάξει;

Δοκιμάστε ...

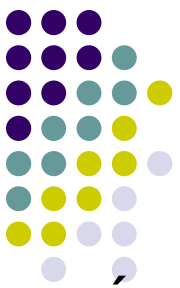
- Προσέξτε να είσαστε εσείς παράδειγμα προς μίμηση
- Βάλτε τον να εργαστεί με παιδιά που αποτελούν παράδειγμα προς μίμηση
- Μιλήστε μαζί του και αφήστε τον να σας πει ότι αυτός αισθάνεται
- Κάνετε μαζί του ένα «Συμβόλαιο Συμπεριφοράς» στο οποίο το παιδί θα θέσει τους δικούς του στόχους

Μελέτη περίπτωσης: Πέτρος, 5 χρόνων.

Μέχρι πρόσφατα, ο Πέτρος, που είναι μοναχοπαίδι, παρακολουθούσε το πρόγραμμα του κλασσικού νηπιαγωγείου, αλλά τώρα, λόγω εργασίας της μητέρας του, παρακολουθεί το πρόγραμμα ενός ολοήμερου νηπιαγωγείου. Είναι ένα έξυπνο παιδί και φαίνεται να διασκεδάζει συμμετέχοντας σε δραστηριότητες και εκτελώντας εργασίες τις οποίες εκπληρώνει πολύ γρήγορα. Προτιμά να παίζει με ένα ή δυο παιδιά και θέλει πάντοτε να διευθύνει ο ίδιος το παιχνίδι. Τσιμπάει ή χτυπάει τα άλλα παιδιά όταν δεν κάνουν αυτά που τους λέει, διατάζοντάς τα να βγούνε από το παιχνίδι, λέγοντας «Δεν σε αφήνω να παίξεις στο παιχνίδι μου». Ο Πέτρος όλο και συχνότερα τώρα συμπεριφέρεται με αυτό τον τρόπο και ευκαιριακά τσιμπάει ή χτυπάει κάποιο άλλο παιδί χωρίς κάποιοι εμφανή λόγο, μερικές φορές δε το κάνει, περνώντας απλά από μπροστά του.

Ποιες στρατηγικές θα μπορούσαμε να υιοθετήσουμε προκειμένου να βοηθήσουμε αποτελεσματικά τον Πέτρο να πετύχει αυτούς τους στόχους;

Πρόβλημα:

Στις Τρίτη και Πέμπτη Τάξη εγγράφονται με μικρή καθυστέρηση, αρχές Οκτώβρη, δύο αγόρια πολωνικής καταγωγής, που δε γνωρίζουν ελληνικά. Κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους αυτός της Τρίτης εκδηλώνει έντονα συμπτώματα προβληματικής και μη αποδεκτής συμπεριφοράς (χτυπάει, παρενοχλεί σεξουαλικά, έχει χαμηλή επίδοση, καθυστερεί στην εκμάθηση της γλώσσας). Το στελεχικό δυναμικό της εκπαίδευσης ενημερώνεται τέλος Ιανουαρίου.

Τι θεωρείτε ότι πρέπει να εξεταστεί, ποιες ενέργειες πρέπει να γίνουν και σε ποια επίπεδα;

Αν ένα παιδί ζει μέσα στην κριτική:

Μαθαίνει να κατακρίνει

Αν ένα παιδί ζει μέσα στην έχθρα:

Μαθαίνει να καυγαδίζει

Αν ένα παιδί ζει μέσα στην ειρωνεία:

Μαθαίνει να είναι ντροπαλό

Αν ένα παιδί ζει μέσα στην ντροπή:

Μαθαίνει να είναι ένοχο

Αν ένα παιδί ζει μέσα στην

κατανόηση:

Μαθαίνει να είναι υπομονετικό

Αν ένα παιδί ζει μέσα στον έπαινο:

Μαθαίνει να εκτιμά

Αν ένα παιδί ζει μέσα στην

δικαιοσύνη:

Μαθαίνει να είναι δίκαιο

Αν ένα παιδί ζει μέσα στην ασφάλεια:

Μαθαίνει να πιστεύει

Αν ένα παιδί ζει μέσα στην

επιδοκιμασία:

Μαθαίνει να έχει αυτοεκτίμηση

Αν ένα παιδί ζει μέσα στην παραδοχή

και φιλία:

Μαθαίνει να βρίσκει την αγάπη μέσα

στον κόσμο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- American Psychiatric Association (APA). (1998). *Fact sheet : Violence and mental illness*. Washington, DC: Author
- Carr, A. (1999). *The Handbook of Child and Adolescent Clinical Psychology*. London: Routledge
- Farrington, D. P. (1993), Understanding and Preventing Bullying, in: *M. Tony (ed), Crime and Justice*, Vol.17, University of Chicago Press.
- Fontana, D.(1998). *Ψυχολογία για εκπαιδευτικούς*. Αθήνα: Σαββάλας
- Herbert M. (1998). *Σχολικά Προβλήματα της Παιδικής Ηλικίας*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
- Loeber, R., & Hay, D. F. (1997). Key issues in the development of aggression and violence from childhood to early adulthood. *Annual Review of Psychology*, 48, 371-410.
- Miller, L. J. (2003). *Empirical evidence related to therapies for sensory processing impairments [Electronic version]*. NASP Communique, 31.
- Weinstein C., Tomlinson-Clarke S., & Curran M. (2004). Toward a Conception of Culturally Responsive Classroom Management. *Journal of Teacher Education*, 55(1), 25 -38.
- Κανδαράκης, Α. Γ. (2004). *Συνυπάρχουν οι μαθησιακές δυσκολίες με τα προβλήματα συμπεριφοράς;* Αθήνα, Εκδόσεις Σαββάλας.
- Καυκά, Δ. Σημειώσεις θεματικής ενότητας 2β. Βασικές αρχές διαχείρισης σχολικής τάξης, *Διαχείριση της πολυμορφίας του μαθητικού πληθυσμού, ζητήματα συμπεριφοράς, μαθησιακές δυσκολίες*
- Κουράκης, Ν. (επιμ.), *Έρευνα για την Ομαδική Παραβατικότητα Μαθητών Λυκείου σε Σχολεία των Αθηνών(2003)*
- Κουρκούτας, Η. (2007). Προβλήματα συμπεριφοράς στα παιδιά: Παρεμβάσεις στο πλαίσιο της οικογένειας και του σχολείου. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Μπάλιου, Ε. (2008). Σημειώσεις Διαχείριση Προβλημάτων Συμπεριφοράς στη Σχολική Τάξη.
- ΟΕΠΕΚ (2008). ΑΠΟΚΛΙΝΟΥΣΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ - ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ. ΦΑΚΕΛΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ
- Σταυρούλα Βαλιαντή. Διαχείριση της τάξης. Παρουσίαση http://www.pi.ac.cy/pi/files/epimorfosi/seminaria/epimorfosi_ekpedeftikon_eos/diaxeirisi_taxis_St_valia_nde.pdf
- Χρηστάκης, Κ. (2001) *Προβλήματα συμπεριφοράς στη σχολική ηλικία: εκτίμηση, πρόληψη, καταγραφή, αντιμετώπιση*. Αθήνα: εκδ. Ατραπός.
- Webster-Stratton, C., and Hammond, M. (1999). Marital conflict management skills, parenting style, and early-onset conflict problems: Processes and pathways. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 40(6):917–927